

NIEBOSZCZYK (171) *sb m*

e oraz o jasne.

sg *N* nieboszczyk (52). ◇ *G* nieboszczyka (81). ◇ *D* nieboszczykowi (8), nieboszczyku (2); -owi :
-u *LibLeg* (1:2). ◇ *A* nieboszczyka (9). ◇ *G a.* *A* nieboszczyka (1). ◇ *I* nieboszczyki(e)m (10). ◇
L nieboszczyku (2). ◇ *pl N* nieboszczycy (3), [nieboszczykowie]. ◇ *A* nieboszczyki (1). ◇ *A a.* *I*
nieboszczyki (1). ◇ *L* nieboszczykach (1).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.

*Człowiek nie żyjący; demortuus Mącz, Cn (171) : SeklKat Y4; Manes, Dufze vmárłych Niebofzczici.
Martwi. Mącz 207c, 232c; Calag 224a; [niebofzczici/ et niebofzczikowie/ Manes, umbrae, defuncti.
Volck Mmm 4].*

Wyrażenie: »umarły nieboszczyk« (2): *Y* tych obrazow lvdzie vmarli niebofzczycy/ barzo fie oto
gniewali kiedy by to wiedzieli *SeklWyzn g3, f2.*

a. *O człowieku zmarłym stosunkowo niedawno, którego życie jest tematem wypowiedzi osób żyjących,
zwłaszcza tych, które znały go za życia (161) : Y* poczęli [wdowiec i wdowa] także gadąć/ *O*
niebofzczycach powiadać. *BierEz P; LibLeg 11/68v; ZapMaz V S 2/332; LibMal 1552/168;*
gotow fyę vřpřawiedliwić káždemu/ kthoby kolwiek chćiał przeciw niemu czynić o zámordowanie
niebofzczyká. *GroicPorz ov, f; BielKron 217v, 367; Druga przyczynaze Testamentem Imienie niewm̄
ale mnie polecił nieboszczyk ActReg 162, 64, 163.*

*W połączeniu z imieniem i (lub) nazwiskiem, nazwą stanowiska, stopniem pokrewieństwa [nieboszczyk
+ określenie (94), określenie + nieboszczyk (32), określenie + nieboszczyk + określenie (17)] (142):*
yako nyeboszczyk pan yakvb szobynsky pisszarz y pothkomorzy Cirsky nyevynyen Mykolayovy
baryczcze szwarszevy dwdzyestv kop *ZapWar 1507 nr 1988, 1507 nr 1988, 1527 nr 2324, 1541
nr 2603, 1545 nr 2646, 1550 nr 2666; LibLeg 6/191 [2 r.], 192, 11/42, 68v [3 r.], 165v (14); v*
nyebofzczika křzyřadza wroblya řluzil *LibMal 1544/91v, 1544/91, 1546/123v, 1547/134, 1548/139v,
147v, 1553/176v, 1554/190v [2 r.]; Wřpomnyę teř tu Nádárzyckiego preceptorá [...]/ ktorego
nyebofzczyk řlawney pámyęci pan Mikořay Iárund Woiewodá Łęczycki ocyec dziřieyřřego páná
Iárořá [...] nád inřfe wybrał. *GliczKsięř L7, L6v; Iáko řtriy był ćwicřzony w Rzeczyřpolitey/ A
wuy zářię niebofzczyk hońcá známienity. ReřWiz 97v, 72v; A teř nářzę wielebńá Limitácyá/ chora
řtárořć Krolá niebofzczyká vrodřilá. OrzRozm C2v, H2v, I2, N2, T4v; A iefliby brát brátowę żonę
poiął/ pirwřzy řyn ma być niebofzczykowi męřowi iey przywářzczon. BielKron 44v; Ten odřáđzil
kápláńřtwá wřzytkich ktorzy byli przyczyná řmierci niebofzczyká Celeřtyná BielKron 185; Páweł
niebofzczyk Papięř rádował fie řtego BielKron 234v; ábowiem Czeřki Krol powiadał być Opáwřki
powiát iemu zápifany od niebofzczyká křięřęciá Opolřkiego Miećřlává BielKron 363v; wedřug woley
Ludwigá iey oycá niebofzczyká. BielKron 381; iř řkwápliwie á bez winy niebofzczyká řlábofřá
zámordowáli. BielKron 418v, 53v, 103, 213, 220v [2 r.], 235v (32); GórnDworz C3, Q8v, S4, V; gdy te
řwięte oboygá przymierza křięgi z drukárnie niebofzczyká brátá nářzego Maćieię Káwieczyńřkiego/
namieřtnika Nieswiřřkiego/ wychodřily *BudBibKaw A2, A3v; Traktaty Krol niebofzczyk s Ceřářzem
vczynił MycPrz I B4v, I B2, II B, Bv, C; Strum H2; [prořę wřzyřtkich] imieniem niebofzczyká
Páná mego y W M: ábyřcie mu teř winnořć [...] odpuřćili. BiałKaz M4v, H3, Iv, I2, I4v, K***

(14); *StryjKron* 190, 452, 612; Pán potstarofzczy [...] pogodzyel y porownal brati albo dzeczy nyebofczika walęnte⁸⁰ Mlinarza Lipufkego *ZapKościer* 1584/46v; zefznawam tho yfzyem wfyzyla Snyebofczykyem Męfzyem Moym ot brata swego Ivрка wfyzelam przidaczi Sto talarow y dzyęfzyecz *ZapKościer* 1585/56v, 1580/12v, 1582/26, 27 [2 r.], 27v, 34 (22); ZALE NAGROBNE Ná śláchetnie vrodzonego y znácznie vczonego mężá/ niebofzczyká Páná IANA KOCHANOWSKIEGO *KlonŻal kt*; *KochWr* 40; Proponował też Marszałek iako Executor Testamentu Krola Nieboszczyka [...], aby testament był wydań albo Executorom albo succesoribus *ActReg* 60; potym niespodziewana śmierz nieboszczyka Krola wszytkie mysli y rady nasze pomięszala *ActReg* 159, 45, 69, 70, 89, 96 [2 r.] (12); *GostGospSieb* +2; *KochCzJan* A3; *JanNKar* F3; *SarnStat* 969; *SzarzRytJSzarz* nlb 2 [2 r.], nlb 2v.

W charakterystycznych połączeniach: *nieboszczyk sławnej pamięci; corka nieboszczyka, dług, dobrodziejstwa, drukarnia* (2), *działki (dzieci)* (2), *imię, książki, małżonka, matka, obietnica, plemię, potomek, siestrzeniec (siestranek)* (3), *siostra* (2), *staranie* (2), *stryj, sukcesor, syn* (9), *synowiec, szwagier, śmierć* (5), *testament, wola, zamordowanie; służyć u nieboszczyka; o nieboszczyku powiadać; imieniem nieboszczyka; dług po nieboszczyku.*

Wyrażenie: »wdowa nieboszczyka [kogo], po nieboszczyku [kim]« (1:1): v slachetny pány helłbyety Trzeblinłky poľzoftali wdowy nyebofczyka Pána stanyślawá szawynłkego. *ZapKościer* 1588/81v, 1588/66v.

Wyrażenie przyimkowe: »za nieboszczyka« = *za życia zmarłego [zawsze w połączeniu z imieniem i (lub) nazwą stanowiska, stopniem pokrewieństwa; nieboszczyk + określenie* (6), *określenie + nieboszczyk* (1)] (7): Duńłki też Krol zá tego Krolá niebofzczyká/ Pobral wiele Okrętów włzem żegłárżom [!] z Gdańłká. *MycPrz* I [C]2; bo zapłacił był zawoiewodzica dług 6000 Panom Sobkom, [...] choć tam iednobyły 2000 zanieboszczyka brata *ActReg* 166, 71, 174; że y zá niebofzczyká Królá Zygmuntá Oycá [...] tákże też wefpółek té vrzędy z Dignitárłtwámi bywály *SarnStat* 78, 335, 1209.

b. *Trup, zwłoki* (4) : Dziwna to rzecz ná nędzniki/ Iż gdy widzą niebofzczyki/ Iże łie ich przygodámi/ Nie karzą áż zginá łámi. *RejZwierc* [238].

Zwroty: »być nieboszczykiem« = *umrzeć, zginąć* (2): *RejZwierc* 270; Bo będzylefz niebofzczykiem choć nie dałz przyczyny *PaprPan* H.

»poczynić [kogo] nieboszczyki« = *pouśmiercać* (1): Śmierz mu [mówi]/ gdym twe rowniki/ Poczyniła wfytki niebofzczyki *BierEz* S2.

Cf NIEBOŻC

AŻ